

УДК 330.341:630

Параняк Р.П., д.с/г.н., професор,**Войтович Н.В.**, к.е.н., доцент**Грига І.В.**, магістр кафедри екології і біології[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім. С.З. Гжицького, Львів, Україна***СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО
ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Висвітлено актуальні проблеми лісопромислового комплексу і запропоновано основні шляхи його стратегічного розвитку на інноваційних засадах. Проаналізовано ефективність функціонування лісового господарства Закарпатської області на основі SWOT-аналізу. Запропоновано схему формування розвитку лісового господарства Закарпатської області та модифіковану маркетингову структуру, яка має вигляд товарно-орієнтованої служби маркетингу, що передбачає розробку та реалізацію стратегії і планів маркетингу. Удосконалено стратегічні напрями інноваційного розвитку лісового господарства, які спрямовані на активізацію інноваційної діяльності в галузі, впровадження інновацій та інвестицій.

Ключові слова: ефективність, механізм, лісові ресурси, лісове господарство, лісокористування, стратегія розвитку, маркетингова концепція.

УДК 330.341: 630

Параняк Р.П., д.с / х.н., професор,**Войтович Н.В.**, к.э.н., доцент**Грига И.В.**, магистр кафедры экологии и биологии*Львовский национальный университет ветеринарной медицины и
биотехнологий им. С.З. Гжицкого, Львов, Украина***СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО
РАЗВИТИЯ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ**

Освещены актуальные проблемы лесопромышленного комплекса и предложены основные пути его стратегического развития на инновационной основе. Проанализирована эффективность функционирования лесного хозяйства Закарпатской области на основе SWOT-анализа. Предложена схема формирования развития лесного хозяйства Закарпатской области и модифицированную маркетинговую структуру, которая имеет вид товарно-ориентированной службы маркетинга, которая предусматривает разработку и реализацию стратегии и планов маркетинга. Усовершенствована стратегические направления инновационного развития лесного хозяйства,

[©] Параняк Р.П., Войтович Н.В., Грига І.В., 2014

направленных на активизацию инновационной деятельности в отрасли, внедрение инноваций и инвестиций.

Ключевые слова: эффективность, механизм, лесные ресурсы, лесное хозяйство, лесопользование, стратегия развития, маркетинговая концепция.

UDC 330.341: 630

Paraniak R.P., Voytovych N.V., Gruha I.V.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyi*

STRATEGIC DIRECTIONS OF INNOVATION DEVELOPMENT OF FORESTRY INDUSTRY TRANSCARPATHIAN REGION

Allocated the wood industry's most pressing problems and provides the main ways of its strategic development of innovative principles. Analyzed the effective of the functioning of forestry Transcarpathian region based on the SWOT-analysis. The proposed scheme formation of forestry Transcarpathian region and modified marketing structure that has the form of commodity-oriented marketing service that includes the development and implementation of strategies and marketing plans. Improved strategic directions of innovative development of forest management aimed at enhancing innovation activities in industry, innovation and investment.

Key words: efficiency, mechanism, forest resources, forestry, forest management, development strategy, the marketing concept.

Вступ. Проблема збереження, відтворення і раціонального використання лісових ресурсів на засадах невиснажливого лісокористування набуває особливої актуальності в умовах адаптації регіонального лісового господарства до ринкових відносин.

Раціональне лісокористування передбачає проведення науково-технічних, соціально-економічних, культурно-виховних та політико-правових заходів і пов'язане з успішним задоволенням людських потреб, бережливим ставленням до лісових ресурсів, що, у свою чергу, вимагає підвищення рівня екологічного мислення працівників цієї галузі, вдосконалення існуючої структури управління, застосування економічних методів господарювання.

Розвиток будь-якого суб'єкта господарювання неможливий без розробки стратегічних напрямів його діяльності, які мають інноваційний характер. Власне інновації стають найвагомим фактором, який визначає конкурентоспроможність та фінансову стабільність підприємства в ринковому просторі. Тому, і виникає необхідність створення принципово нового механізму в зазначеній галузі народного господарства, який би сприяв поліпшенню ведення лісового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню інноваційного розвитку та ефективності інноваційної діяльності підприємства присвячено праці відомих вітчизняних учених – Б. Андрушківа, Л. Антонюка, О. Бойка,

С.Князя, Є. Кузьміна, О. Лапко, А. Поручника, В. Савчука [1-4; 7, 8] та інших. Проблемами розвитку лісгосподарської галузі займаються науковці: В.Мешкова [9], В. Ткач, М. Борис, О.Фурдичко, Н. Библиок [3], О. Стиранівський, М.Адамовський. Проте питання управління інноваційним розвитком ліспромислового комплексу лише частково розкривається у Державній цільовій програмі “Ліси України” на 2010–2015 роки [6], але все ж таки залишаються маловивченими й потребують подальших розробок.

Метою статті є формування стратегічних напрямів розвитку ліспромислового господарства Закарпатської області на інноваційних засадах.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, лісові ресурси України обмежені, лісистість території – 14,3%. Лісові масиви зосереджені в Карпатах, на Поліссі, лісостеповій та степовій зонах, у Криму.

Ліс виступає природним ресурсом і є багатоаспектним предметом економічної оцінки, що пов’язана з його мультифункціональністю. Тому доцільно розглядати ліс як загальну сукупність запасів та властивостей, що забезпечать одержання потрібного ефекту.

Дослідження засвідчують, що лісові ресурси Закарпатської області є основним чинником екологічної безпеки, тому політика розвитку лісового господарства може бути дієвою тільки в тому разі, якщо її складовим елементом стане суворий контроль за дотриманням законодавства щодо охорони та збереження лісів, усунення перерубів, украй небезпечних у гірських лісах регіону, до мінімуму скорочено площу суцільних рубок у верхів’ях басейну річок та у гірських ландшафтах, здійснено перехід на осінньо-зимову заготівлю деревини на основі науково обґрунтованої технології її первинного транспортування з урахуванням еколого-економічних вимог. Державна політика розвитку лісового господарства в регіоні повинна реалізуватися з максимальним урахуванням регіональних особливостей, що визначаються як природними, так і господарськими чинниками, з поступовим переходом до невиснажливого лісокористування з урахуванням Концепції сталого розвитку.

Фактична заготівля деревини від рубок головного користування скоротилась з 764,4 тис. м³ у 1999 р. до 542,9 тис. м³ у 2005 р., а у 2012 році цей показник становив 354,2 тис. м³, тобто зменшення заготівель за 17 років становить 410,2 тис. м³. Відбулось руйнування економічної інтеграції ліспромислового комплексу і лісове господарство вийшло з економічної сфери впливу на кінцевий продукт і стало самостійно себе фінансувати. Відбулась структурна перебудова управління виробництвом, був нівельований замкнутий цикл від посадки лісу до деревообробки, ведення лісового господарства передали держлісгоспам. Ліси регіону були розподілені між п’ятьма лісокористувачами. Лісосічний фонд виділявся безпосередньо обласною владою тимчасовим лісокористувачам, які не мали відповідних технічних засобів для проведення лісозаготівельних робіт. Безвідповідальне ставлення до лісового господарства регіону призвело до двох катастрофічних паводків 1998 та 2001 років, які завдали величезної шкоди навколишньому середовищу та населенню не тільки Закарпатської області, але й Угорщини та Словаччини. а липневий паводок 2008

року охопив і інші регіони України. Особливості функціонування державних лісгосподарських підприємств приводять до того, що при зменшенні обсягів рубок головного користування необґрунтовано зростають обсяги рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства (табл. 1), майже повністю припиняється заготівля всіх видів продукції побічного лісокористування.

Вплив на економіку лісозаготівель має плата за використання лісових ресурсів (попнева плата). У 2008 р. порівняно з 2004 р. збільшилось надходження коштів за попневу плату від всіх видів рубок на 1,6 млн. грн. і становило 7,7 млн. грн. Проте зменшилась частка попневої плати від рубок головного користування у загальній сумі з 90% у 2008 році до 78% у 2012 році, що пов'язано зі скороченням цього виду рубок.

Таблиця 1

Проведення основних робіт у лісовому господарстві регіону за 2000-2012 роки

Показник/рік	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012 до 2000, у %	2012 до 2007, %
Рубки лісу головного користування										
Площа, тис. га	2,8	1,5	1,6	1,8	1,6	1,5	1,4	1,3	46	81
Вирубано ліквідної деревини, тис. м ³	891,3	483,0	530,0	504,0	478,0	464,2	439,8	354,2	40	67
Вирубано ліквідної деревини з 1 га, м ³	318,3	322,0	331,3	280,0	298,8	309,5	314,1	272,5	86	82
Рубки пов'язані з веденням лісового господарства, та інші рубки:										
Площа, тис. га	25,1	14,0	12,2	15,9	16,1	14,4	16,8	22,2	88	182
Вирубано ліквідної деревини, тис. м ³	556,0	113,0	376,0	404,0	715,6	708,8	872,7	597,4	107	159
Заготовлено ліквідної деревини всього, тис. м ³	874,3	435,0	707,3	684,0	1014,4	1018,3	1186,8	869,9	99	123
Вирубано ліквідної деревини з 1 га, м ³	22,2	8,1	30,8	25,4	44,4	49,2	51,9	26,9	121	87
Захист лісів від шкідників і хвороб біологічним методом, тис. га	6,1	3,0	2,7	2,2	1,3	1,5	2,4	1,0	16	37

Джерело: [5].

Незважаючи на те, що середня лісистість по Україні становить тільки 15,6%, а в Закарпатті вона у 3,6 раза більша і сягає 56,8% і область є найбільш прийнятною для виробництва виробів з деревини, проте виробництво розпиляної деревини в середньому по регіону становить тільки 9,4% від загальної кількості по Україні, фанери клеєної – 2,9%, паркету з листяних порід та паркету щитового – 1,6% та 2,3% відповідно, шпону лущеного та шпону круглого – 5,7% та 0,01%. У Закарпатській області, починаючи з 2001 р.,

повністю припинено виробництво деревостружкових плит, адже підприємства, які виробляли таку продукцію, були знищені.

Проаналізуємо ефективність функціонування лісового господарства Закарпатської області на основі SWOT-аналізу. Окреслимо його сильні сторони: сприятливі умови виробництва; зручне географічне розташування; наявність кваліфікованих трудових ресурсів. Існує також низка суттєвих можливостей, пов'язаних з: відтворенням лісових ресурсів; збільшенням державного фінансування; перспективним розвитком рекреаційної сфери; розширенням інфраструктури господарства регіону (у першу чергу це будівництво нових лісових доріг). Найбільшу загрозу становлять непрогнозовані природні катаклізми. На сучасному етапі пропонується така схема формування інноваційного механізму розвитку підприємств лісового господарства Закарпатської області (рис. 1): на державному рівні визначаються загальні цілі державної політики у лісовому господарстві України, на основі яких для регіону проводиться комплексний еколого-економічний аналіз діяльності лісової галузі з визначенням її місії у структурі господарства області; SWOT-аналізом лісового господарства; визначенням стратегічних цілей його розвитку. Безпосередньо у процесі втілення проводиться постійний моніторинг виконання визначених стратегій та їх коригування.

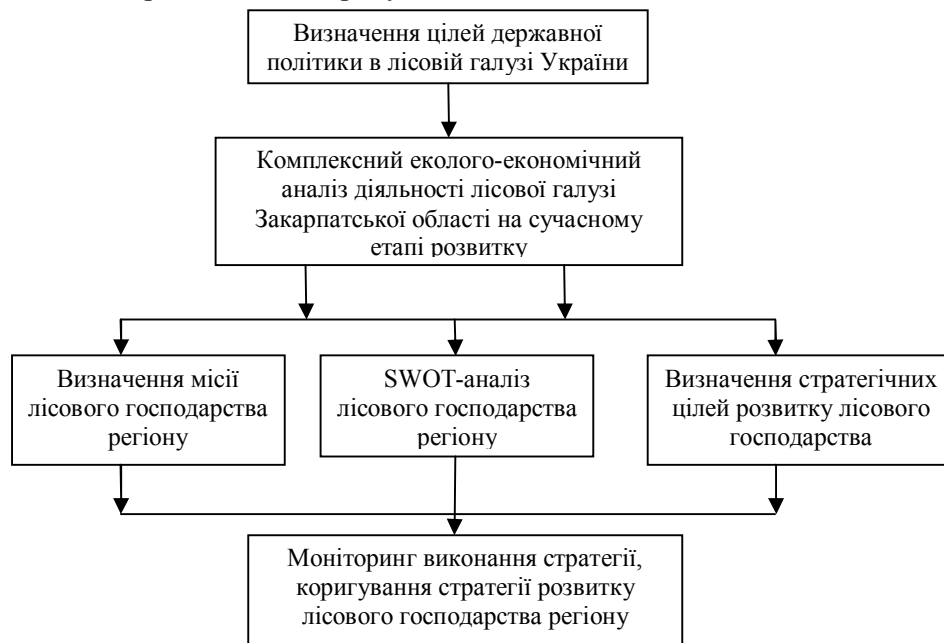

Рис. 1. Модифікована схема формування інноваційного механізму розвитку підприємств лісового господарства Закарпатської області

На основі проведеного аналізу та запропонованої схеми розробки стратегії розвитку лісового господарства Закарпатської області, сконцентруємо свою увагу на сьогоднішні, де необхідне врахування сучасної технології заготівлі сировини, можливостей ефективного використання лісових ресурсів,

розширення ринків збуту. Тому нами пропонується модифікована маркетингова структура, яка матиме вигляд товарно-орієнтованої служби маркетингу (рис. 2), яка передбачає розробку та реалізацію стратегії і планів маркетингу для певного товару чи груп товарів, аналіз наявних проблем і прогнозів на перспективу, формування шляхів і методів їхнього вирішення, враховуючи комплексне використання всіх корисних властивостей лісу.

Рис. 2. Запропонована організаційна структура відділу служби маркетингу лісокомплексного підприємства

Для збільшення надходження власних коштів механізми управління лісовим господарством повинні бути переорієнтовані на економічні методи господарювання шляхом впровадження бюджетної системи. Це забезпечить підвищення фінансової результативності, вдосконалення управління грошовими потоками з метою запровадження найоптимальніших варіантів діяльності всіх структурних підрозділів для реалізації конкретної програми. Формування бюджету в лісовому господарстві має сприяти переходу підприємств останнього на самоокупність.

Доцільно в державному бюджеті створити Фонд лісового господарства, з яким обласне управління лісів буде мати прямі відносини, здійснювати всі розрахунки щодо попневої плати. В разі не покриття за рахунок власних коштів і частки попневої плати, що залишається в розпорядженні управління, витрат на

утримання державної лісової та мисливської охорони передбачається отримання коштів з Фонду лісового господарства.

Висновки. Здійснений SWOT-аналіз діяльності лісового господарства Закарпатської області дозволив визначити фактори макросередовища, проаналізувати ступінь використання ресурсів, розвиток інфраструктури. Отримані результати стали основою для розробки комплексної стратегії подальшого розвитку лісового господарства регіону, а саме: відтворення лісових ресурсів, державна фінансова підтримка, глибока переробка деревинних ресурсів, розвиток рекреаційної сфери.

Запропонована модифікована структура відділу служби маркетингу лісокомплексного підприємства, що передбачає розробку та реалізацію стратегії і планів маркетингу, аналіз наявних проблем і прогнозів на перспективу, покращить інформаційно-комунікаційний зв'язок між установами лісогосподарського комплексу. Проте, стратегічні перспективи розвитку лісового господарства Закарпатської області залежать від постійної активізації інноваційної діяльності в галузі, впровадження інновацій та інвестицій.

Література

1. Андрушків Б. М. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : [навч. посіб.] / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник, Л. Я. Малюта. – Тернопіль : ТНТУ, 2010. – 238 с.
2. Антонюк Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 244 с.
3. Библюк Н. Засади планування технологічних процесів лісозаготівлі з використанням комп'ютерних технологій / Н. Библюк, О. Стиранівський, М. Адамовський, М. Борис // Науковий вісник. – 2000. – Вип. 10.1. – С. 204-210.
4. Бойко Я.М. Сучасний маркетинговий підхід до комплексного використання лісових ресурсів (на прикладі Закарпатської області) / Я.М.Бойко, М.М.Бойко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2009. – №28 (частина 1). – С. 29-36.
5. Дані Державного агентства лісових ресурсів України: [електронний ресурс] / <http://dklg.kmu.gov.ua>.
6. Державна цільова програма “Ліси України” на 2010–2015 роки : / Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=977-2009-%EF>.
7. Кузьмін О. Є. Управління інноваційним процесом на підприємствах: проблеми і шляхи їх розв'язання / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Л. І. Мельник // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2005. – № 2. – С. 371-382.
8. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання: [монографія] / О. Лапко. – К. : Ін-т економ. прогноз. НАН України, 1999. – 254 с.
9. Мешкова В. Л. Фундаментальні та прикладні дослідження проблем лісового господарства / В. Л. Мешкова // Лісівнича академія наук України: Наукові праці. – 2007. – Вип. 5. – 22-28 с.

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.